

„Niniejsza książka, poświęcona figurze Don Juana uosabiającego m.in. erotyczne pragnienie, stanowi wynik wielu lat badań nad jednym z najpopularniejszych dziś mitów literackich. Mityczny uwodziciel i zwodziciel na przestrzeni wieków ukazuje wciąż nowe, niekiedy zaskakujące oblicza, z których wiele nie jest znanych szerszej publiczności, gdyż bardzo liczne są dzieła literackie, muzyczne i filmowe, w których pojawia się bohater, w mniej czy bardziej otwarty sposób nawiązujący do postaci Don Juana, (...).

Don Juan ma zatem wiele twarzy (...). Dokonując ich przeglądu, zastanawiam się, czy w XX i XXI wieku Don Juan pozostaje wciąż mitem, czy może jest już przede wszystkim symbolem albo może jedynie atrakcyjnym motywem literackim, po który chętnie sięgają współcześni autorzy, gdy potrzebny im jakiś uwodziciel zdolny swym imieniem przyciągnąć uwagę czytelnika. Może z wielkiej mitycznej figury pozostał już tylko jej błąd cień w postaci typu donjuana?

„Postać Don Juana wykorzystywana jest do refleksji nad życiową kondycją człowieka, nad problemem jego wolności i nierzadko również – podobnie jak miało to miejsce u zarania mitu – do przedstawienia krytycznego stosunku do rzeczywistości, w której żyją jego kolejni interpretatorzy.”

Joanna Mańkowska

„Joanna Mańkowska pokazuje się w swej dysertacji jako niezwykła, w licznych momentach wręcz zachwycająca mistrzyni analiz. Każda, nawet najmniejsza przemiana bohatera w licznych, mało znanych (w Polsce) utworach, okazuje się bowiem wcale nie drobnym przeobrażeniem, lecz właśnie wypadkiem o poważnych konsekwencjach, a autorka potrafi wyciągać głębokie i przenikliwe wnioski z pozornie błahych detali omawianych dzieł. Prezentuje wybitny talent interpretatorski w wielu perspektywach, przede wszystkim w psychologicznej i socjologicznej, lecz także w emocjonalnej i hermeneutycznej, znakomicie rozszyfrowuje filozofię postaci, akcji i narracji; w jej teoretycznym ujęciu bohaterowie ożywają, nabierają ciała i pełnokrwistego człowieczeństwa, a tym, co aż nazbyt ludzkie i nazbyt im nieobce, potrafi zadziwić bez urażenia wrażliwego czytelnika, choć pokazuje to śmiało, lecz nie przesadnie.

Autorka wybiera szczególnie wyraziste wizje swego bohatera, dzięki temu jej analizy są różne, czasem skrajne i rozbieżne, co jest wielką zaletą książki. Przedstawia się przy tym jako nadzwyczajna tropicielka utajonych znaczeń, zagmatwanych profilów psychiki, pokrętnych skłonności erotycznych. Świetnie czyta niuanse literatury i chwyta odcienie intencji pisarzy. (...) Czytałem dosłownie z zachwytem liczne wywracania na nice bardziej i mniej znanych utworów literackich i podziwiałem jej dociekliwość, precyzję, skupienie uwagi, drobiazgowość, ostrość widzenia, które powodowały, że w momencie, gdy się spodziewałem końca rozważań, nagle otwierały się przede mną ich dalsze, coraz to nowe i niespodziewane perspektywy.”

„Joanna Mańkowska to badaczka ogólnie wrażliwa na problematykę kultury i jej przemian. Wyraźnie dostrzega się w książce, że przygody Don Juana prowadzą ją znacznie dalej niż różnicowanie bohatera i jego konsekwencje. Analizując postać autorka przeprowadza właściwie testy na kulturze i sztuce w całości i – z pełnym zrozumieniem, lecz bez ostentacji, a przeciwnie z wrażliwością i dyskrecją – wskazuje (bez zbędnego narzekania), jak wysoka kultura z wieku na wiek zniża loty?”

„Książka napisana jest ze swadą, z fantazją i z widocznym emocjonalnym zaangażowaniem; w moich oczach to wielka zaleta. Operuje eleganckim językiem i złożonym stylem, pisze po literacku. Jakby chciała spełnić postulat Witolda Gombrowicza twierdzącego, że krytykowi literackiemu nie wypada w analizach i interpretacjach schodzić poniżej dzieł, którymi się zajmuje.”

Krzysztof Lipka

Joanna Mańkowska

Don Juan w XX i XXI wieku

lub

Zmieniające się
oblicza mitycznego
uwodziciela